

โครงการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

วันที่ 1-2 มีนาคม 2560

ณ ห้องน้ำพราว 1 โรงแรมซีเอสปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

รศ.ดร.โคทม อาริยา

สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

การช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ ใน จชต.

การพูดคุยสันติภาพ (ที่ผ่านมา)

เก็บประเด็นของฝ่ายรัฐ (Party A)

เก็บประเด็นของฝ่ายขบวนการต่อสู้ (Party B)

เก็บประเด็นของผู้อำนวยความสะดวก (จากมาเลเซีย)

อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต

แนวคิดบางประการที่อาจช่วยขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ

การพูดคุยสันติภาพ (ที่ผ่านมา)

การเจรจาพูดคุยสันติภาพมี 3 ทาง

- ทางเอก (track I): หมายถึงกระบวนการกัวลาแลมเปอร์ที่เป็นทางการ มีตัวแทนรัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้อำนวยความสะดวก
- ทางโท (track II): หมายถึงกระบวนการที่ดำเนินการโดยตัวละครนอกภาครัฐ (non-state actors) หรือภาคประชาสังคม
- ทางตรี (track III): หมายถึงการพูดคุยระดับรากหญ้า ระดับชุมชน ใช้สันติวิธีเพื่อให้ทุกคนปลอดภัย มีความสัมพันธ์ปกติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทางเอก: คณะพุดคุยสันติสุขฝ่ายรัฐ

- คณะพุดคุยสันติสุขประกอบด้วย
 - พล.อ. อักษรา เกิดผล หัวหน้าคณะ
 - ผู้แทนกระทรวงต่างประเทศ
 - ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม
 - ผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
 - ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
 - ผู้แทนกองทัพบก
 - ผู้แทน กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้า
 - ผู้แทน ศอ.บต.
 - ผู้แทน กอ.รมน. เลขาธิการ

ทางโทของการเจรจาพูดคุย

- พัฒนาภาคประชาสังคมที่ไม่แบ่งฝ่าย
- พัฒนาภาคการเมือง เปิดพื้นที่การเมือง ที่ต่อสู้ด้วยสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่
- ตั้งวงสนทนา สร้างวาทกรรม และแสวงหาข้อเสนอแนะที่มาจาก การคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน (problem-solving)
- ใช้การทูตพลเมือง (citizen's diplomacy) ภาคประชาสังคมริเริ่มพูดคุยกับทั้งภาครัฐและขบวนการฯ เพื่อเสริมการพูดคุยทางเอกผ่านการสื่อสารที่ดีขึ้น และสะท้อนความต้องการสู่การเจรจา

ตัวละครและวิธีการสร้างสันติภาพ

Actors & Approaches to
PeaceBuilding

เก็บประเด็นของฝ่ายรัฐ (Party A)

งานของรัฐบาลและของคณะพุดคุยสันติสุข

- รัฐบาลได้แบ่งงานการแก้ไขปัญหา จชต. เป็น 7 กลุ่มงาน
- การพุดคุยสันติสุข อยู่ในกลุ่มงานที่ 7: งานแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง ภายใต้ความรับผิดชอบของ สมช.
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 230/2557 จัดโครงสร้างการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา จชต. เป็น 3 ระดับคือ ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และระดับพื้นที่
- ระดับปฏิบัติมีคณะพุดคุยเพื่อสันติสุขเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนระดับพื้นที่ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ กอ.รมน. ภาค 4 ส่วนหน้านั้น มีภารกิจสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการพุดคุย

งานของคณะพุดคุยสันติสุข

- คณะพุดคุยฯ ได้เสนอวาระการพุดคุยไว้ 3 เรื่องคือ พื้นที่ปลอดภัย การพัฒนาที่ประชาชนต้องการเร่งด่วน และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และได้แต่งตั้งคณะทำงาน 3 ชุดเพื่อทำงานในแต่ละเรื่องดังกล่าว
- คณะพุดคุยฯ ได้กำหนดช่วงเวลาการพุดคุยเป็น 3 ระยะคือ 1) ระยะสร้างความไว้วางใจ (เดิมกำหนดว่าจะเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558 แต่ปัจจุบันคาดว่าจะเสร็จภายในปี พ.ศ. 2559) 2) ระยะลงสัตยาบัน หมายถึงการลงนามในข้อตกลงทางเทคนิค/ธุรการ/กติกากการพุดคุย (อยู่ในขั้นตอนการหาข้อตกลงเกี่ยวกับคำศัพท์บางคำที่จะใช้) 3) ระยะแผนที่เดินทาง หมายถึงการหาข้อตกลงด้านเนื้อหาสาระและการทำตามข้อตกลง ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลาหลายปี

งานของคณะพูดคุยสันติสุข

- คณะพูดคุยฯ รายงานว่ามีผลสำเร็จดังนี้
 - สนับสนุนการรวมกลุ่มผู้เห็นต่าง 6 กลุ่ม เป็นคู่สนทนา หรือที่เรียกว่า Party B ตามข้อตกลง 28 กุมภาพันธ์ 2556
 - บรรลุข้อตกลงที่จะลดความรุนแรงในช่วงเดือนธันวาคม 2558
 - ตั้งคณะทำงานทางเทคนิคร่วม 3 ฝ่าย

ความคาดหวังของคณะพุดคุยฯต่อภาคประชาสังคม

- อยากให้คนตรงกลางมาเห็นด้วยกับสันติภาพและการพุดคุยสันติภาพ
- อยากให้ภาคประชาสังคมเป็นพลังหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ และแสดงออกว่า สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนคืออะไร การศึกษาที่ดีที่สุดคืออะไร การเมืองการปกครองที่ดีคืออะไร เป็นต้น

เก็บประเด็นของฝ่ายขบวนการต่อสู้ (Party B)

ถ้อยแถลงของ อามัง ญาบะ

ประธานมาราปาตานี

ความท้าทาย

- กระบวนการพูดคุยไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกองทัพไทย
- กลุ่มนักต่อสู้ปลดปล่อยปาตานีบางกลุ่มในสนามยังขาดความเข้าใจที่ดีต่อกระบวนการสันติภาพ จึงไม่ให้การสนับสนุนต่อกระบวนการดังกล่าว
- อูस्ताซฮัซซัน ตอยิบ ได้ถอนตัวออกจากตำแหน่งหัวหน้าคณะพูดคุยของบีอาร์เอ็น หลังจากท่านได้ยื่น 5 ข้อเรียกร้องจากฝ่าย B ให้แก่ฝ่าย A ซึ่งการยอมรับของข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญในการรื้อฟื้นกระบวนการพูดคุยขึ้นอีกครั้ง
- รัฐบาลไทยได้เผชิญกับวิกฤตทางการเมือง และสุดท้ายก็มีการก่อรัฐประหารนำไปสู่การชะงักงันของกระบวนการพูดคุยสันติภาพโดยอัตโนมัติ

สองกระบวนการในการพูดคุย

- กระบวนการแรก คือ การพูดคุยระหว่างคณะทำงานเชิงเทคนิค เพื่อเตรียมประเด็นต่างๆ ก่อนที่จะนำไปถึงโต๊ะพูดคุย การพูดคุยระดับนี้ดำเนินการไปอย่างไม่เป็นทางการ
- กระบวนการที่สอง คือ การพูดคุยเพื่อตัดสินใจลงมติ เป็นการพูดคุยประเด็นต่างๆ ที่ได้รับการตกลงในระดับคณะทำงานเชิงเทคนิคมาบ้างแล้ว และจะเป็นมติของการพูดคุยอย่างเป็นทางการด้วย

กระบวนการระดับประชาชน

- ประชาชนทุกกลุ่มสามารถผลักดันได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และผู้คนฝ่ายต่างๆ ก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้ เพราะกระบวนการสันติภาพนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงบทบาทของฝ่าย A หรือฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น ฝ่าย B สื่อมวลชน องค์กรภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา คณะกรรมการอิสลาม และองค์กรภาคประชาสังคมต่างๆ ก็ควรต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอตามความต้องการของพวกเขาในกระบวนการดังกล่าว

สภาชуроแห่งปาตานี

- กลุ่มนักต่อสู้เพื่อปลดปล่อยปาตานีกลุ่มต่างๆ และองค์กรภาคประชาชนปาตานีนี้เองที่เป็นผู้แทนของประชาชนปาตานี เพื่อให้บรรลุถึงเป้าประสงค์ในการสร้างความเป็นหนึ่ง ทั้งในทางความคิดและการกระทำของฝ่าย B ในกระบวนการสันติภาพกับรัฐบาลไทย สภาชуроแห่งปาตานี หรือที่รู้จักกันในนาม มารูปาตานี จึงถูกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อให้เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความเป็นเอกภาพ และในฐานะเป็นองค์กรทางการเมืองระดับสูงของประชาชนปาตานี

การยอมรับมาราปาตานี

- การยอมรับอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทยต่อมาราปาตานีจึงเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพในก้าวต่อไป
- มาราปาตานีเองก็ยังคงไม่มั่นใจในความมุ่งมั่นจริงจังของรัฐบาลไทยในการแสวงหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งที่มีความยุติธรรม การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และมีความยั่งยืน นี่คือข้อท้าทายสำหรับรัฐบาลไทย และพวกเขาจำเป็นต้องแสดงความจริงจังและจริงใจต่อมาราปาตานีด้วย

3 ข้อเรียกร้อง

- ข้อแรก กระบวนการสันติภาพควรต้องมีสถานะเป็นวาระแห่งชาติ
- ข้อสอง รัฐบาลไทยควรต้องยอมรับสถานะของมาราปาตานีเป็นองค์กรทางการเมืองของกลุ่มบุคคลผู้มีความเห็นและอุดมการณ์ที่แตกต่าง
- ข้อสาม คณะเจรจาของมาราปาตานีควรต้องได้รับสิทธิคุ้มกันในการดำเนินคดีทางกฎหมาย (immunity)

พื้นที่ปลอดภัย

- การจัดตั้งเขตพื้นที่ปลอดภัยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องง่าย และไม่สามารถประกาศได้โดยฝ่ายเดียว
- เขตพื้นที่ปลอดภัยสามารถจัดตั้งขึ้นได้ภายหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายต่างตกลงกันในเชิงแนวคิดแล้วเท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าแต่ละฝ่ายนั้นต่างก็มีแนวคิดเกี่ยวกับเขตพื้นที่ปลอดภัยของตนเองอยู่ และแนวคิดของฝ่ายหนึ่งๆ นั้นยังแตกต่างไปจากของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดและเขตพื้นที่ซึ่งได้รับเลือกให้จัดตั้งเป็นเขตพื้นที่ปลอดภัยนั้น เป็นประเด็นที่ควรจะมีการปรึกษาหารือกันเป็นการล่วงหน้า ก่อนที่จะประกาศการจัดตั้งเขตพื้นที่ปลอดภัยดังกล่าวต่อสาธารณชน

เก็บประเด็นของผู้อำนวยความสะดวก (จากมาเลเซีย)

ปาฐกถาของผู้อำนวยความสะดวก Dato' Zamzamin

- ขอใช้คำว่า ปาตานี เพื่อหมายถึง 3 จังหวัด 4 อำเภอ ในชายแดนใต้
- ขอแบ่งการพูดคุยเป็นสองรอบ รอบแรกภายใต้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ รอบสองภายใต้รัฐบาลประยุทธ์
- ในการพูดคุยที่ผ่านมา ความไม่ไว้วางใจกันนั้นอยู่ในระดับสูง
- รัฐบาลไทยต้องการระงับความรุนแรงให้ได้ก่อน ส่วน BRN ขอให้ทำตามข้อเรียกร้องก่อนที่จะยุติความรุนแรง
- ระดับการประสานงานภายในของแต่ละฝ่ายยังมีปัญหาแม้จะดีขึ้นกว่าในรอบแรก

ปาฐกถาของ Dato' Zamzamin

- บางส่วนของกองกำลังติดอาวุธยังหาทางบ่อนทำลายการพูดคุย
- มีหลายคนเหลือเกินที่อ้างตนเป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ไป ๆ มา ๆ กลับให้ข้อมูลที่ทำให้สำคัญผิด
- มีหลายคนอ้างตนเป็นผู้นำของกองกำลัง แต่แท้ที่จริงก็ไม่ใช่
- มีข้อสงสัยว่า MARA ได้รวมฝ่ายต่าง ๆ ของกองกำลังได้ครบถ้วนเพียงใด
- รัฐบาลไทยยังไม่ให้การยอมรับว่า MARA เป็นตัวแทนเพียงผู้เดียวของฝ่ายที่เห็นต่าง ซึ่งส่งผลให้บางฝ่ายไม่ยอมรับ MARA

ปาฐกถาของ Dato' Zamzamin

- หลายฝ่ายรวมทั้ง BRN ยอมรับว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เป็นประเด็นของกลุ่มกองกำลังต่าง ๆ หากเป็นประเด็นของประชาชนปาตานี
- ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะเพิ่มองค์ประกอบของ MARA จากที่มีแต่ตัวแทนของกองกำลัง ให้มีตัวแทนของฝ่ายที่ไม่ใช่กำลังติดอาวุธด้วย
- ต่อข้อสงสัยว่า อาวัง ญาบะ ประธานมาราปาตานีใช่ผู้นำระดับสูงที่ได้รับอาณัติจาก BRN หรือไม่นั้น อาวังเองก็กล่าวว่า ตนพร้อมที่จะเปิดทางให้หากผู้นำที่เหมาะสมกว่าของ BRN จะมาทำหน้าที่แทน

ปาฐกถาของ Dato' Zamzamin

- อย่างไรก็ตามก็ดี Dato' Zamzamin เห็นว่า คณะกรรมการกลางของ MARA ก็ประกอบด้วยสมาชิกระดับสูงของ BRN อยู่แล้ว
- และสมาชิกระดับสูงคนอื่น ๆ คงจะมาร่วมใน MARA เมื่อมีความจำเป็นในการพูดคุย
- Dato' Zamzamin เข้าใจว่ารัฐบาลไทยตกลงที่จะกำหนดให้การพูดคุยเป็นวาระแห่งชาติแล้ว

คำเชิญชวนของ Dato' Zamzamin ต่อภาคประชาสังคม

- ขอให้ภาคประชาสังคมออกมาอยู่แถวหน้า มาพบปะกัน มาอภิปราย มาแถลงจุดยืนร่วมในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งประเด็นที่ว่า การพูดคุยควรดำเนินไปอย่างไร
- เลือกตั้งตัวแทนภาคประชาสังคมมาเป็นกรรมการกลางของ MARA เพื่อเป็นปากเสียงของภาคประชาสังคม และประสานการเรียกร้องของภาคประชาสังคมกับของฝ่ายกองกำลัง เพื่อให้ MARA กลายเป็นตัวแทนของประชาชนปาตานี

อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต

มติเวลา

- กระบวนการสันติภาพควรครอบคลุมถึง
 - การเยียวยาอดีต การเปิดพื้นที่ให้มีการศึกษาและนำเสนอประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย ยอมรับส่วนที่รัฐสยาม/รัฐไทยและขบวนการต่อสู้ฯ ได้กระทำไปซึ่งเป็นการละเมิดต่อคนในพื้นที่ มีกิจกรรมและสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการยอมรับและเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ฯลฯ
 - การแก้ไขวิกฤติความขัดแย้ง การลดความรุนแรง และการไม่สร้างเงื่อนไขความขัดแย้งเพิ่มขึ้น
 - การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมนิยม การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันต่อชีวิตที่ดีในอนาคต

การเยียวยาอดีต

- การเยียวยาอดีต ได้แก่การต่อรองกันใหม่ในเรื่องอัตลักษณ์ ซึ่งอาจรวมถึง การมีเรื่องเล่าใหม่ซึ่งเป็น ‘ความจริง’ หรือมี ‘พื้นที่’ สำหรับทุก ๆ คน ความยุติธรรมสมานฉันท์ และการเยียวยาสังคม
- การเยียวยาสังคมหมายถึงการเยียวยาที่เพิ่มขึ้นจากการเยียวยาบุคคล และการเยียวยาในระดับจุลภาค การเยียวยาสังคมอาจรวมถึง (ก) การยอมรับ ความผิดพลาดในอดีต-การขออภัยอย่างมีพิธีการ-การให้อภัย-การคืนดี (ข) การปรึกษาหารือว่า วัตถุใดที่ได้สร้างเป็นอนุสรณ์แต่มีผลเป็นการ ตอกย้ำบาดแผลทางใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง วัตถุใดที่พึงสร้างเป็นอนุสรณ์ ของการอยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ แล้วดำเนินการร่วมกันจากผลของการ ปรึกษาหารือนั้น

การลดความรุนแรง: พื้นที่ปลอดภัย

- ขอให้หารือกับปีกทางทหารของขบวนการให้ยอมรับแนวคิดเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งหมายถึงสันติภาพเชิงลบในบางพื้นที่ และอาจต้องดำเนินการให้การพูดคุยมีความคืบหน้าอย่างเป็นรูปธรรมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ขบวนการเห็นว่าสามารถสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองและลดความไม่สมมาตรของอำนาจได้โดยสันติวิธี
- ความปลอดภัยอาจมีหลายมิติ เช่น ในทางภูมิศาสตร์คือมีพื้นที่ เช่นอำเภอเป็นพื้นที่ปลอดภัย ในทางสถานที่ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน มัสยิด วัด เป็นสถานที่ปลอดภัย ในเชิงบุคคล เช่น ให้เด็ก ผู้หญิง คนชรา คนพิการ นักบวช ผู้นำศาสนา เป็นบุคคลปลอดภัย และในเชิงเวลา เช่น ให้เดือนรอมฎอนและช่วงเข้าพรรษา เป็นเวลาปลอดภัย

พื้นที่ปลอดภัย จากงานวิจัยของอาทิศย์ ทองอินทร์

- **ตัวแบบที่ 1 พื้นที่สาธารณะปลอดภัย** ซึ่งมุ่งกันเอาการดำเนินชีวิตของพลเรือนทั่วไป ในพื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน ออกจากการเป็นเป้าของความรุนแรง **ตัวแบบที่ 2 พื้นที่ปลอดภัยภายใต้โครงการประชารัฐร่วมใจ** ซึ่งมุ่งใช้กลไกผู้นำท้องที่ของมหาคไทยเป็นแกนปฏิบัติงาน 3 ด้านหลักในระดับหมู่บ้าน ตำบล คือ งานสร้างพื้นที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน งานการเมือง และงานพัฒนา และ **ตัวแบบที่ 3 พื้นที่สันติ** ซึ่งให้น้ำหนักพื้นที่ปลอดภัยว่าต้องมิใช่เพียงทางกายภาพเท่านั้น หากแต่ต้องมุ่งแก้ไขสาเหตุรากเหง้าของความรุนแรงด้วยการรับประกันคุณค่าสิทธิมนุษยชน การเปิดกว้างและผนวกรวม (openness & inclusion) และเพิ่มอำนาจ (empowerment) ให้แก่ชุมชน

แนวคิดบางประการที่อาจช่วยขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ

- ความขัดแย้งใน จชต. เป็นความขัดแย้งอสมมาตร (asymmetrical) ที่ควรช่วยให้สมมาตรขึ้น
- สาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งคือนโยบายบังคับกลมกลืน (assimilation) ทางวัฒนธรรม ซึ่งควรเปลี่ยนเป็นนโยบายพหุวัฒนธรรมนิยม
- สาเหตุหนึ่งที่ทำให้กระบวนการสันติภาพไม่คืบหน้าคือการขาดความพร้อม (readiness) จึงควรส่งเสริมเหตุปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะเจรจา
- ขณะนี้เราอยู่ในขั้นตอนที่เรียกว่าเป็นการพูดคุยก่อนการเจรจา (pre-negotiation) ซึ่งควรจัดการให้ดีเพื่อจะได้เข้าสู่การเจรจา
- ความขัดแย้งหลักในจชต. เป็นเรื่องการเมืองการปกครอง เนื้อหาสำคัญของการเจรจาคือการปกครองตนเอง (territorial self-governance TSG) จึงควรมีการกำหนดหลักการและการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง
- คำถามสำหรับอนาคตอันไกลคือ cosmopolitanism และความยุติธรรมทางสังคม จะถ่วงดุลลัทธิชาตินิยมและโลกาภิวัตน์ได้หรือไม่เพียงใด

ทฤษฎี – อุดม เคอร์ลเกี่ยวกับความขัดแย้งอสมมาตร

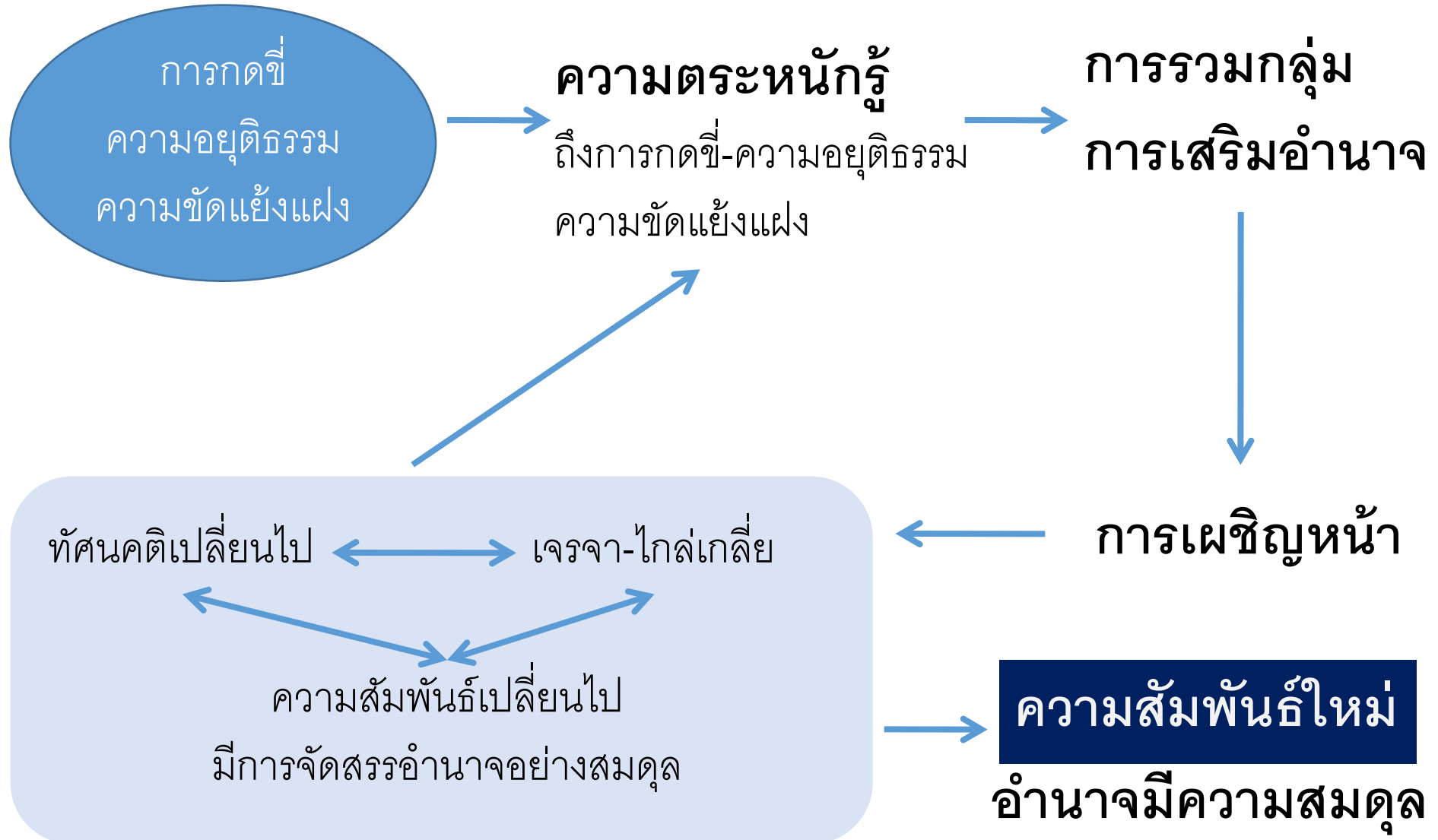
- ความสมดุลงแห่งอำนาจเปิดโอกาสการเจรจา

สัมพันธ อำนาจ	ไม่สันติ	ไม่สันติ	สันติ
สมดุลง		3. เจรจา	4. พัฒนาอย่างสันติ
ไม่สมดุลง	1. สร้างจิตสำนึก	2. เผชิญหน้า	
	ขัดแย้งแฝง	ขัดแย้งปรากฏ	ขัดแย้งแปลง เปลี่ยน

↑ สันติวิธี

การแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งที่ไม่สมดุลทางอำนาจ

Transforming Asymmetric Conflicts

การสร้างความพร้อมในการเจรจา

- คู่ขัดแย้งมีทางเลือกคือ 1) สู้อภัยกันไปในระดับปัจจุบัน 2) เพิ่มความรุนแรงขึ้น 3) หาพวกพันธมิตร แนวนร่วม ให้กว้างขวางขึ้น 4) พยายามขอเป็นพิธี 5) มีความตั้งใจจริงที่จะยุติความขัดแย้ง โดยการเจรจา
- มีแนวคิดแนวหนึ่งคือการเจรจาจะเกิดขึ้นเมื่อมีความสุกงอม (ripeness) คือมาถึงทางตันที่ต่างฝ่ายต่างสูญเสียมากจนยอมเลือกทางที่ 5) ข้างต้น
- มีแนวคิดอีกแนวหนึ่งคือการเจรจาเกิดขึ้นเมื่อความพร้อม คือเมื่อคู่ขัดแย้งมีแรงจูงใจและมีความหวังในผลลัพธ์การเจรจา
- ทั้ง Party A และ Party B ต่างก็ประกอบด้วยสายเหยี่ยว สายกลาง และสายพิราบ การสร้างความพร้อมวิธีหนึ่งคือการสร้างพื้นที่ตรงกลาง (ทั้งในระดับบน ระดับกลางและระดับรากหญ้า) ให้สายกลางและสายพิราบของทั้งสองฝ่ายได้มาสานเสวนา/ถกแถลงกัน แล้วจึงพยายามให้สายเหยี่ยวเข้ามาร่วมเท่าที่ทำได้

ประเทศเพื่อนบ้าน/
ประเทศมุสลิม

เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ/ฝ่ายนโยบาย

เจ้าหน้าที่

ชาวพุทธนอกพื้นที่

ชาว

พุทธ

CSO
พุทธ

CSO พุทธ-มุสลิม

ผู้ก่อเหตุ

มุสลิม
CSO มุสลิม

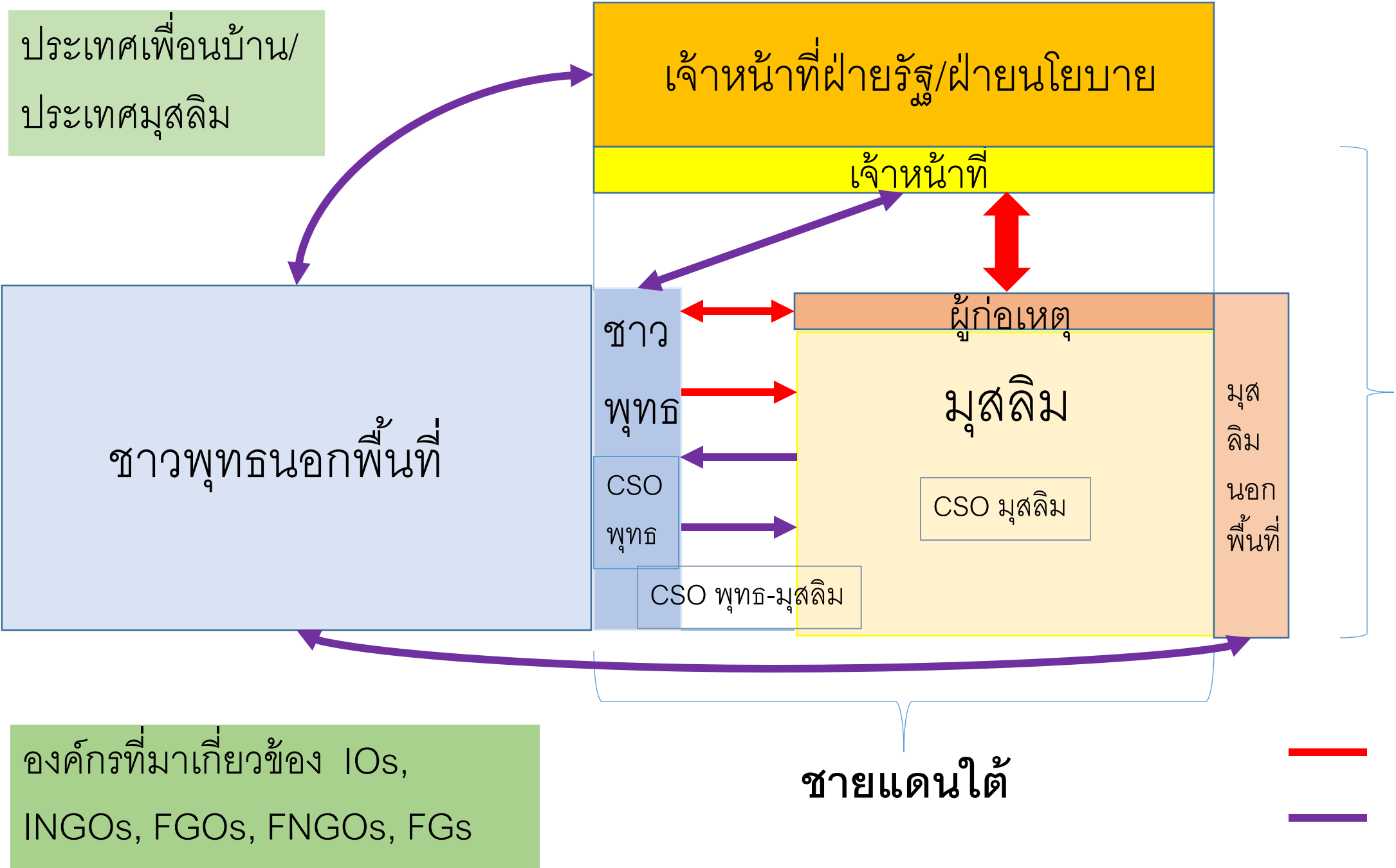
มุสลิม
นอก
พื้นที่

ชาย
แดน
ใต้

องค์กรที่เกี่ยวข้องของ IOs,
INGOs, FGOs, FNGOs, FGs

ชายแดนใต้

— สัมพันธ์ปฏิบัติ
— สัมพันธ์ลุ่มดอน

พหุวัฒนธรรมกับพหุวัฒนธรรมนิยม

- สังคมพหุวัฒนธรรม (multicultural society) หมายถึงสังคมที่มีชุมชนวัฒนธรรมตั้งแต่สองชุมชนขึ้นไป
- สังคมที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยพยายามกลมกลืนชุมชนวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในบางส่วนหรือทั้งหมด ให้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมกระแสหลักแล้วละก็ เรียกว่าเป็นสังคมเอกวัฒนธรรมนิยม (monoculturalist)
- สังคมที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยความยินดีและทะนุถนอมความหลากหลาย รวมทั้งเคารพข้อเรียกร้องทางวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ แล้วละก็ เรียกว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนิยม (multiculturalist)
- พหุวัฒนธรรมอ้างอิงข้อเท็จจริงที่ว่าสังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนพหุวัฒนธรรมนิยมอ้างอิงการตอบสนองทางบวกต่อข้อเท็จจริงนั้น

คำถามต่อพหุวัฒนธรรมนิยมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- ท่านเห็นว่าภายในชุมชนวัฒนธรรมชาวพุทธ และวัฒนธรรมชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีคุณค่าที่แตกต่างมากหลายหรือไม่ ความหลากหลายดังกล่าวมีข้อดีข้อเสียอย่างไร
- ท่านเห็นว่า การสานเสวนาระหว่างชุมชนชาวพุทธและชุมชนชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะช่วยให้ชาวพุทธและชาวมุสลิมเข้าใจตนเองได้ดีขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ท่านคิดว่า สังคมชายแดนใต้เป็นสังคมที่มีความหลากหลายแบบเอกวัฒนธรรมนิยม หรือแบบพหุวัฒนธรรมนิยม การส่งเสริมแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมจะช่วยขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพได้บ้างหรือไม่ อย่างไร

การพูดคุยก่อนการเจรจา

- ในช่วงการพูดคุยก่อนการเจรจา นอกจากจะต้องพยายามลดความรุนแรงแล้ว ยังควรใช้ช่วงเวลานี้เพื่อปรึกษาหารือ/ถกแถลง/วิเคราะห์ความขัดแย้ง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ความสัมพันธ์เริ่มดีขึ้น
- เมื่อความสัมพันธ์เริ่มดีขึ้น ก็ควรปรึกษาหารือในเรื่องการลดความไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำ และการจัดการผลประโยชน์ให้ลงตัวมากขึ้น (ลดการเลือกปฏิบัติ ลดการคิดเอาเองหรือ perception ว่ามีการเลือกปฏิบัติ ลดการฉ้อฉล)
- ควรมีการศึกษาทางเลือกที่เป็นไปได้และน่าจะเหมาะสมกับบริบทของ จชต. และสังคมไทยในประเด็นที่ยาก เช่น การศึกษาหุวัฒน์ธรรม การเมืองการปกครอง การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ

การปกครองตนเอง

- ควรทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องของ self-determination ว่ามิใช่การลงประชามติในเรื่องความเป็นเอกราช ซึ่งไม่อยู่ในกรอบของการพูดคุย/เจรจา หากหมายถึงการกำหนดใจตนเองในทางการเมือง-การปกครองท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของคนในพื้นที่
- รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐไทยเป็นรัฐเดี่ยว (unitary) การปกครองในรูปแบบสมาพันธรัฐ หรือสหพันธรัฐ ก็น่าจะอยู่นอกกรอบของการพูดคุย/เจรจาด้วย
- จึงมีประเด็นที่ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นใน จชต. ควรมีความเป็นอิสระ/เอกเทศ (autonomy) มากน้อยเพียงไร จะมีการถ่ายโอนอำนาจ (devolution) หรือกระจายอำนาจ (decentralization) จากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และในจังหวัด ขั้นตอนและช่วงเวลาใด
- ที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรมิให้การถ่ายโอนอำนาจสู่คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ กลายเป็นการเอาเปรียบหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนส่วนน้อยในพื้นที่

ความคืบหน้าการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข

- ในวันอังคาร (21 กุมภาพันธ์ 2560) นี้ พลเอกอัศวิน เกิดผล หัวหน้าคณะพูดคุยสันติสุข กล่าวว่าในสัปดาห์หน้า ตนเองจะนำคณะฯ เดินทางไปพูดคุยกับกลุ่มมาราปาตานี ที่ประเทศมาเลเซีย โดยจะเป็นการหารือถึงการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยร่วมกันในระดับเทคนิค และยังมีหารืออย่างเป็นทางการอีกด้วย
- อาบูฮาฟิซ อัลฮาติม โฆษกกลุ่มมาราปาตานีกล่าวยืนยันวันนี้ว่า การพูดคุยระหว่างสองฝ่าย จะมีขึ้นในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ "จะเป็นการประชุมหนึ่งวัน เพื่อยืนยันกรอบการทำงานทั่วไป ในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย โดยคณะพูดคุยด้านเทคนิคร่วมกัน และอาจจะมีคำแถลงการณ์ร่วมออกมา เมื่อสิ้นสุดการพูดคุยร่วมกัน"
- ประเทศมาเลเซียได้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยสันติสุข ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยระหว่างคณะเทคนิคชุดเล็กหรือ คณะพูดคุยชุดใหญ่เต็มคณะของฝ่ายรัฐบาลไทย และกลุ่มมาราปาตานี ซึ่งการพูดคุยครั้งนี้จะเป็นการเจรจาสันติภาพอย่างเป็นทางการอีกกรอบหนึ่ง

ความคืบหน้าการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข

- อาบูฮาฟิซ อัลฮาгим ในนามมารา ปาตานีระบุว่า ในการประชุมวันนี้ (28 กุมภาพันธ์ 2560) คณะทำงานร่วมกระบวนการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข (JWG –PDP) ได้เห็นชอบและอนุมัติ โครงร่างกรอบข้อกำหนดเรื่องพื้นที่ปลอดภัย หรือ General Frame Work For Safety Zone Implementation และเห็นร่วมกันที่จะเตรียมพื้นที่ 5 อำเภอ หนึ่งอำเภอในปัตตานี สองอำเภอในนราธิวาสและอีกสองอำเภอในยะลาซึ่งจะเลือกเพียงอำเภอเดียวสำหรับพื้นที่นำร่อง
- หลังจากนั้นฝ่ายเทคนิคของทั้งสองฝ่าย (JTT) จะร่างรายละเอียดและขั้นตอนต่างๆ เพื่อ กำหนดคณะผู้ติดตาม (Assessment team) ลงสำรวจไปยังพื้นที่ต่างๆ ที่ถูกเลือกและจัดทำขึ้น เตรียมการสำหรับคณะกรรมการฝ่ายเทคนิคและคณะทำงานร่วมกระบวนการพูดคุยสันติภาพ/สันติสุข (JWG-PDP) เพื่อตั้งคณะกรรมการร่วม (JAC) ในอำเภอดังกล่าว โดย คณะกรรมการร่วมจะประกอบด้วยตัวแทนฝ่าย A ตัวแทนฝ่าย B และตัวแทนจากองค์กรประชาสังคม (NGO/CSO) และประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินการพื้นที่ปลอดภัยในช่วงเวลา เตรียมการ 3 เดือนและช่วงเวลาดำเนินการ 3 เดือน